

Держава та регіони

спрямована на подолання “безправ’я і несправедливості, ігнорування демократичних цінностей, зрощення влади і бізнесу, корупції і хабарництва як загрози національній безпеці” [9]. Проте з багатьох причин вона так і не була повною мірою реалізована.

Критерії оцінювання ефективності державного управління (інтегральні показники), запропоновані Інститутом Світового банку у формі системи GRICS (Governance Research Indicator Country Snapshot), складаються з шести характеристик:

- 1) право голосу і підзвітність;
- 2) політична стабільність і відсутність насильства;
- 3) ефективність діяльності уряду;
- 4) якість законодавства;
- 5) верховенство закону;
- 6) контроль корупції.

Зовсім неважно на реальних прикладах з життя українського суспільства довести, що в Україні названі характеристики мають низькі, а почасти, і негативні значення.

IV. Висновки

Державне управління в Україні не може бути визнано ефективним з таких причин:

- не розроблено програми стратегічного розвитку, а діяльність усіх гілок влади спрямована не на реалізацію інтересів країни та її народу, а на продовження власних владних повноважень і забезпечення прав власності на приватизоване майно;
- політичні сили у Верховній Раді не тільки не консолідовані на ухвалення найважливіших законів для забезпечення відтворення основних галузей промисловості і сільського господарства, природних ресурсів і населення, а зовсім навпаки, ведуть постійну “боротьбу” за посади й лобювання законів на користь власного бізнесу;
- якість реального життя переважної більшості простих людей за роки незалежності, за будь-якого складу владних структур, щороку погіршується, зроста-

ють ціни на товари і продукти першої необхідності, ліки, комунальні послуги, погіршується екологічний стан довкілля, знижується купівельна спроможність гривні, зростає кількість хворих (зокрема, на онкологічні, серцево-судинні хвороби, туберкульоз), зменшується чисельність населення, мільйони людей не забезпечені роботою, безкоштовна освіта стала надто дорогою.

Література

1. Атаманчук Г.В. Теория государственного управления : курс лекций / Г.В. Атаманчук. – 4-е изд. – М. : Омега-Л, 2009. – 579 с.
2. Охотский Е.В. Государственное управление в современной России : учебно-метод. комплекс / Е.В. Охотский. – М. : МГИМО МИД России, 2008. – 548 с.
3. Эффективность государственного управления : пер. с англ. / [общ. ред. С.А. Братчикова и С.Ю. Глазьева]. – М. : Фонд “За экономическую грамотность” : Консалт-банк, 1998. – 848 с.
4. Ющенко В. Необходимо менять власть / В. Ющенко // *Голос Украины*. – 2003. – № 77 (3077). – С. 9.
5. Конституція України. – Х., 2008. – 48 с. (із змінами, внесеними згідно із Законом № 2222-IV від 8.12.2004 р.).
6. Сиренко В. Вопрос созрел: Украина нуждается в национализации базовых отраслей хозяйства / В. Сиренко // *Голос Украины*. – 2002. – № 197 (2948). – С. 4–5.
7. Буздуган Ю. Як у XXI столітті українців перетворюють на рабів / Ю. Буздуган // *Профспілкові вісті*. – 2007. – № 15 (374). – С. 10–11.
8. Павлишенко М. Демократизація власності – основа демократизації суспільства / М. Павлишенко // *Економіка України*. – 2007. – № 9. – С. 12–24.
9. Програма діяльності Кабінету Міністрів України “Назустріч людям” // *Урядовий кур’єр*. – 2005. – № 26. – С. 6–12.

УДК 330.322

РОЗВИТОК МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Поважний О.С.
доктор економічних наук, професор

Пшенична В.П.
аспірант
Донецький державний університет управління

Annotation

The article tells about the ways of forming investment resources, the factors of the investment climate of Ukraine, explores the role and aims of the government in the formation of the economic strategy of the investment development. The ways for improving of the mechanism of the national investment politics were suggested.

Анотація

У роботі розглянуто джерела формування інвестиційних ресурсів, фактори інвестиційного клімату України, досліджено роль та завдання держави у формуванні стратегії інвестиційного розвитку економіки. Запропоновано пропозиції щодо вдосконалення механізму реалізації державної інвестиційної політики.

Ключові слова

Інвестиційні ресурси, державна інвестиційна політика, інвестиційний клімат.

I. Вступ

В умовах розвитку в Україні ринкових відносин особливої значущості набуває дослідження проблем інвестиційної діяльності на державному рівні. Сприяння зростанню інвестицій в економіку України – це, передусім, забезпечення сталого економічного зростання. Досвід економічно розвинутих країн переконливо свідчить, що в сучасних умовах позитивні економічні параметри насаперед залежать від масштабів та якісного рівня інвестиційної діяльності, структурно-технологічних змін. Глибока трансформація та модернізація економіки й соціальної сфери України неможливі без широкого залучення у великих розмірах середньо- і довгострокових фінансових ресурсів. Саме тому інвестування визначене одним із найважливіших факторів економічного зростання країни, а розвиток механізму реалізації державної інвестиційної політики є однією з пріоритетних складових економічної політики держави.

В Україні і за її межами останнім часом з'явився ряд публікацій з досліджуваної теми. Праці М. Гаман, В. Івченко висвітлюють динаміку та структуру інвестиційних процесів, роботи А. Гречан та М. Денисенко інформують про поточний стан залучення іноземних інвестицій. Теоретичним висвітленням питань проблем державної інвестиційної політики та інвестиційної привабливості

України присвячено праці О. Малютіна, І. Крейдич та М. Кондрашової, але багато проблем, що стосуються формування оптимальної структури інвестицій, аналізу джерел залучення інвестиційних ресурсів та визначення напрямів їх приросту, залишаються дискусійними. Це пояснюється не лише різними підходами, а й динамізмом інвестиційних процесів.

II. Постановка завдання

Метою статті є всебічний аналіз основних проблем інвестиційних процесів в Україні та розроблення пропозицій щодо вдосконалення механізму реалізації державної інвестиційної політики.

III. Результати

Державна інвестиційна політика – складова економічної політики, що проводиться державою у вигляді становлення структури та масштабів інвестицій, напрямів їх використання, джерел отримання інвестиційних ресурсів [5, с. 119].

Розроблення пропозицій щодо вдосконалення механізму реалізації державної інвестиційної політики можлива шляхом проведення аналізу джерел інвестиційних ресурсів, виділення проблем залучення кожного виду джерел ресурсів і знаходження методів їх подання.

Інвестиційні ресурси – це всі види економічних ресурсів, що залучаються з метою вкладення в об'єкти інвестування. Розрізняють такі форми інвестиційних ресурсів: фінансові, матеріальні, нематеріальні, трудові, інформацію та підприємницький хист [1, с. 72].

Досліджуючи макрохарактеристики обсягів і структури інвестицій в Україні та їх роль у бюджетній політиці, розглянемо структуру інвестицій за джерелами залучення коштів:

- власні кошти підприємств;
- інвестиції за рахунок бюджетних коштів;
- прямі іноземні інвестиції;
- інвестиції за рахунок кредитів банків та інших позик.

Одним із важливих показників забезпечення економічного зростання є інвестиції в основний капітал [5, с. 119]. Їх динаміка в Україні свідчить про необхідність активізації державної підтримки інвестиційної діяльності (табл.) [11].

Таблиця

Структура інвестицій в основний капітал за джерелами фінансування в Україні

Показник	Роки							
	2005		2006		2007		2008 (січень-вересень)	
	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%
Інвестиції в основний капітал	93,1	100	125,3	100	188,5	100	136,9	100
Приватний сектор:	79,4	85,3	108,3	86,5	144,6	87,1	104,4	89,8
власні кошти підприємств	53,4	57,4	72,3	57,8	106,5	58,6	81,8	59,7
кредити банків та інші позики	13,7	14,8	19,4	15,5	31,2	15,4	21,4	15,6
інші джерела	12,3	13,1	16,6	13,2	7,9	11,5	2,1	1,6
Державний сектор	9	9,7	12,3	9,8	17,8	9,4	9,7	7,1

Кошти іноземних інвесторів	4,7	5	4,6	3,7	6,6	3,5	4,3	3,1
----------------------------	-----	---	-----	-----	-----	-----	-----	-----

За останні роки в Україні інвестиції в основний капітал зростали досить високими темпами, при цьому швидшими темпами збільшувалися вкладення в основний капітал з боку приватного сектора економіки. Слід також звернути увагу на стійкий приріст інвестицій за рахунок власних коштів підприємств. Менш стабільним є залучення позик з метою фінансування інвестицій в основний капітал. Державна політика не завжди послідовна стосовно інвестицій як державного, так і місцевих бюджетів.

Для залучення кожного джерела коштів існує своє коло проблем, що негативно впливають на інвестиційний клімат у цілому.

Основними проблемами при залученні коштів від власних підприємств є такі:

- неефективна податкова система;
- неефективність регуляторного законодавства й корупція, які, з одного боку, спотворюють стимули, а з іншого – призводять до приховування прибутків;
- неефективна робота підприємств (тобто неефективні власники);
- бар'єри для використання новітніх технологій (слабке впровадження вітчизняних науково-дослідних розробок, незначне придбання зарубіжних патентів).

Збільшення обсягу державних інвестицій на покриття поточних витрат (виплату зарплат, пенсій, субсидій) зменшує "фіскальний простір", який можна використати для реалізації реформ і державних інвестицій. За таких умов зростання інвестицій та загальних видатків, спрямованих на розвиток інфраструктури, призведе до нарощування фіскального дефіциту, нагромадження боргів і прискорення інфляції. Проте, з іншого боку, стримування розвитку інфраструктури може перетворитися на фактор гальмування економічного зростання. Саме тому проблему впливу державних інвестицій на економічний розвиток України слід аналізувати не стільки в контексті їх обсягів, скільки з позицій ефективності використання відповідних коштів [6, с. 48].

Стосовно іноземних інвестицій основними чинниками, які негативно впливають на них, зумовлюючи високий рівень інвестування в Україну, є правова, економічна й політична нестабільність, недосконалі фінансово-кредитна та податкова системи, низький рівень розвитку ринкової інфраструктури, високий рівень тінізації економіки, відсутність ринку землі. У результаті іноземні інвестиції поки що не відіграють в інвестиційній політиці України суттєвої ролі [10, с. 69].

Низька інвестиційна активність установ кредитної системи зумовлена тим, що банківська система стає дедалі ризикованішою в умовах відсутності запасу ліквідності. Час-

тка інвестиційного портфеля в структурі активів становить лише 4,1% при розмірі кредитного портфеля 76,4%, тому в Україні слід працювати над нарощуванням обсягів кредитування, інтенсифікацією використання сучасних банківських технологій і менеджменту, розширення спектра банківських послуг та поліпшення їх якості, зниження відсоткової ставки за кредитами, підвищенням ліквідності. Це дасть змогу підтримувати конкурентоспроможність та інвестиційний потенціал вітчизняної банківської системи, кошти якої мають стати важливим джерелом формування інвестиційних ресурсів в Україні [1].

До загальних факторів, що негативно впливають на інвестиційну діяльність в Україні, можна віднести такі:

- нестабільність законодавства;
- невиконання урядом узятих на себе зобов'язань;
- перешкоди, зумовлені державним контролем;
- відсутність підтримки з боку органів державної влади;
- слабе функціонування вторинного ринку цінних паперів;
- великі проблеми із сертифікацією товарів, що імпортуються в Україну, а також з наданням ліцензій на експорт товарів, які виробляються в ній;
- невизначеність України щодо зацікавленості в ноу-хау, наданні іноземним фахівцям дозволу на роботу.

Слід зазначити, що в Україні існує ряд перешкод для залучення інвестицій [7, с. 65]:

- Україна становить один з найбільших ринків в Європі, який характеризується великим, з погляду природних і людських ресурсів, потенціалом, що, у свою чергу, значно підвищує інтерес до неї з боку світових ТНК, яким для збільшення своїх капіталів необхідно шукати нові ринки збуту товарів;
- доступ до стратегічних ринків, зокрема, ЄС – одного з найбільших світових ринків, Росії – найбільш динамічного світового ринку, сусідство із Середнім Сходом;
- інтерес інвесторів до гірничодобувної промисловості, сільського господарства, хімічної промисловості та металургії може бути використаний для залучення коштів у ці найперспективніші галузі.

У формуванні позитивного інвестиційного середовища особливу роль відіграє посилення державного впливу на інвестиційну сферу, формування бюджету розвитку, виділення централізованих капіталовкладень від ВВП, спрямування бюджетних коштів на фінансування державних програм на конку-

рських засадах. Держава має стимулювати інновації через пільгове рефінансування комерційних банків у разі надання ними пільгових кредитів на інновації, через розвиток венчурного бізнесу та кредитування інновацій на основі іпотечних, лізингових і факторингових операцій. Держава має сприяти створенню промислово-фінансових груп і спрямуванню їх ресурсів у масштабні інвестиційні проекти. Основними засадами державної інвестиційної політики на найближчу перспективу має бути: збільшення обсягів капітальних вкладень суб'єктів господарювання за рахунок прибутку й нової амортизаційної політики; впровадження кредитних засад бюджетного фінансування інвестицій; збільшення інвестиційних ресурсів, що формуються на фондовому ринку та за рахунок заощаджень населення; запровадження економічного механізму страхування інвестиційних ризиків; припинення практики постійного внесення змін до законодавства, що визначає режим інвестиційної діяльності в Україні та забезпечення його стабільності; створення українського банку реконструкції та розвитку [3, с. 34].

Формування ефективного механізму структурно-інвестиційної політики має базуватися на таких принципах [8, с. 53]:

- основою для надання або зменшення обсягу прямих державних інвестицій має бути попит на продукцію відповідної галузі в поточний період і на відповідну перспективу;
- селективну підтримку в умовах гострої обмеженості ресурсів необхідно здійснити на основі вибору окремих галузей;
- кожен пріоритетний напрям повинен реалізовуватися в державних програмах, оскільки нарощування інвестиційного потенціалу економічного розвитку лежить у площині централізації державних коштів у бюджеті;
- інвестиційна діяльність має бути законодавчо забезпечена. Недостатнє законодавче забезпечення інвестиційного процесу є однією з основних причин, що стримують інвестиції в економіку.

Головні завдання держави щодо інвестиційної діяльності на сучасному етапі повинні бути пов'язані з вирішенням таких проблем:

- підвищення привабливості національної економіки;
- відновлення інвестиційного потенціалу та розвиток внутрішніх інвестиційних можливостей країни;
- зміцнення кредитно-фінансового потенціалу інвестиційної діяльності;
- підвищення ефективності інвестиційної діяльності держави й удосконалення механізмів її фінансування;

- збільшення інвестиційних коштів за рахунок іноземних інвесторів, оскільки внутрішніх фінансових ресурсів недостатньо, а банки не можуть упоратися з обов'язками трансформування заощаджень населення в інвестиції.

Слід зазначити, що сучасний кризовий стан економіки України може стати передумовою для створення сприятливого інвестиційного клімату, оскільки в ситуації економічної невизначеності витрати при вході інвестицій на ринок будуть значно меншими за рахунок низької вартості активів. У свою чергу, основні дії уряду мають бути спрямовані на поліпшення політичних, економічних умов та створення іміджу України як перспективної, авторитетної й стабільної держави.

IV. Висновки

Можна зробити висновок, що формуванню позитивного інвестиційного клімату в Україні заважають наявність адміністративних аспектів регулювання інвестиційної діяльності, недосконала законодавча база, політична нестабільність у країні та низький рівень захищеності інвесторів. Вирішення саме цих питань сприятиме істотному поліпшенню інвестиційного клімату в Україні та збільшенню обсягів інвестицій у національну економіку.

Результати, отримані в процесі цієї роботи, дають змогу сформулювати пропозиції щодо вдосконалення механізму реалізації державної інвестиційної політики:

- з метою підтримки високої інвестиційної активності в країні держава має регулярно розробляти загальнонаціональну інвестиційну програму та планувати механізм мобілізації інвестиційних ресурсів;
- визначити комплексну інвестиційно-інноваційну стратегію, спрямовану на вдосконалення структури національної економіки, зростання обсягів суспільного виробництва, підвищення конкурентоспроможності продукції, прискорення соціального прогресу в суспільстві та зміцнення економічної безпеки держави;
- дослідити стан і проблеми іноземного інвестування, роль іноземних інвестицій у технологічному та економічному розвитку України;
- забезпечити послідовність та прозорість державної стратегії й тактики економічної політики, формування інститутів впливу підприємницьких структур на процес прийняття рішень, легітимізувати процедуру оцінювання стану економіки та розроблення механізмів розв'язання проблем інвестування шляхом залучення до цього процесу суб'єктів господарювання.

Література

1. Ванькович Д. Аналіз фінансових джерел формування інвестиційних ресурсів / Д. Ванькович, Н. Демчишак // *Фінанси України*. – 2007. – № 7. – С. 72.
2. Гаман М. Формування перспективної стратегії розвитку інвестиційно-інноваційних процесів / М. Гаман // *Управління сучасним містом*. – 2005. – № 1–2 (17–18). – С. 50–57.
3. Денисенко М. Інвестиційний клімат України / М. Денисенко, А. Гречан // *Проблеми науки*. – 2005. – № 12. – С. 32–38.
4. Івченко В. Україна. Нові можливості для інвестицій та інновацій / В. Івченко // *Інтелектуальна власність*. – 2006. – № 10. – С. 4–8.
5. Кондрашова М. Теоретичні основи формування державної інвестиційної політики на рівні регіону / М. Кондрашова // *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. – 2008. – № 2. – С. 119.
6. Кудряшов В. Державна підтримка економічного зростання в Україні / В. Кудряшов // *Фінанси України*. – 2008. – № 9. – С. 48–49.
7. Малютін О. Концепція поліпшення інвестиційного клімату в Україні / О. Малютін // *Фінанси України*. – 2008. – № 11. – С. 65–67.
8. Марцин В. Удосконалення державного регулювання інвестиційної діяльності в економіці України / В. Марцин // *Актуальні проблеми економіки*. – 2007. – № 5 (71). – С. 52–53.
9. Харламова Г. Неоднорідність інвестиційного простору України / Г. Харламова // *Актуальні проблеми економіки*. – 2006. – № 56. – С. 27–33.
10. Червова Л. Правове регулювання інвестиційної діяльності / Л. Червова, М. Назарчук // *Фінанси України*. – 2005. – № 4. – С. 68–70.
11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

УДК 351:330.332.01

ДІЄВІСТЬ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Покотило Т.В.

аспірант Харківського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентіві України

Annotation

In the given article a comparison of tendency and prospect of development of investment activity in Ukraine is made, with determination of features of innovative-investment processes on regional levels, according to the declared documents of state level of character conceptual and program. Certain problems of investment activity and disproportion in socio-economic development of regions. Directions of improvement of mechanism of the state regulation of regional investment processes are offered.

Анотація

У статті проведено порівняння тенденцій та перспективи розвитку інвестиційної діяльності в Україні, визначено особливості інноваційно-інвестиційних процесів на регіональному рівні, відповідно до задекларованих документів державного рівня концептуального та програмного характеру. Визначено проблеми інвестиційної діяльності та диспропорцій у соціально-економічному розвитку регіонів. Запропоновано напрями вдосконалення механізму державного регулювання регіональних інвестиційних процесів.

Ключові слова

Державне регулювання, інвестиційна діяльність, інноваційно-інвестиційні процеси, регіон, соціально-економічні процеси.

I. Вступ

Проблема забезпечення стійкої динаміки відтворювального процесу й привабливого інвестиційного клімату держави та її регіонів належить до найактуальніших питань теорії і практики науки державного управління. Без активізації інвестиційної діяльності неможливо здійснити прогресивні структурні зрушення в економіці, інноваційне оновлення її реального сектора, підвищити конкурентоспроможність та забезпечити соціально-економічний розвиток як регіонів, так і держави в цілому.

Проблематику формування інвестиційних ресурсів та організації системи управління інвестиційним процесом опрацьовано рядом вітчизняних і зарубіжних науковців, таких як: І.О. Бланк, Л.М. Борщ, А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, Л. Гітман, Б.В. Губський, М. Джонк, О.М. Іваницька, Дж. Кейнс, М.Д. Лесечко, А.А. Пересада, Д. Тейлор, У. Шарп, В.Г. Федоренко, О.А. Чемерис та ін. Удосконаленню концептуальних основ державно-управлінських механізмів, механізмів державного регулювання економіки та